

РЕЦЕНЗИЯ

От професор доктор Емил Спасов Панушев
на дисертационния труд на Калинка Димитрова Милкова на тема
„Географски анализ на преките чуждестранни инвестиции в
България в контекста на регионалното развитие“
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по
научната специалност „Икономическа и социална география“

Настоящата рецензия е изготвена на основание участието в
научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед
№РД 38-743/22.12.2015 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“.

Информация за докторанта

Калинка Димитрова Милкова завършва специалността
„География на стопанските отрасли и комплекси“ в СУ „Св. Климент
Охридски“. Работи като асистент в Икономически университет – Варна,
след което преподава в катедра „Социално-икономическа география“
на Геолого-географския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Със
Заповед № РД 20-1060/06.07.2015 на Ректора на СУ „Св. Климент
Охридски“ е зачислена на докторантура на самостоятелна подготовка
по професионалното направление 4.4 Науки за земята (Социално-
икономическа география) към катедра „Социално-икономическа
география“.

Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е с общ обем от 246 страници,
организиран в увод, три глави, заключение, списък на използваната
литература и приложения. Основният текст на дисертацията обхваща
223 страници. Дисертацията съдържа 52 фигури, 7 таблици и 20

приложения. Използваната литература обхваща 128 заглавия на български и английски език.

Представеният за рецензиране труд е посветен на географските аспекти на чуждестранните инвестиции в България. Целта е да се разкрият връзки и да се изведат зависимости между чуждестранното инвестиране в страната и да се формулират оценки за националната пространствената организация на териториалните системи. При решаването на поставените изследователски задачи докторантката е подхождала аналитично към избора на инструментариум и теоретични постулати, които да служат като основа на конструирането на методология за оценка на инвестиционните потенциали. Съпоставяйки исторически инвестиционния процес в България и прилагайки оригинална методика на оценка, Калинка Димитрова Милкова формулира изводи и възможни решения за оптимизиране на регионалните и местни инвестиционни политики.

В първа глава авторката систематизира понятия, свързани с насочването на финансови ресурси към България, обобщени като чуждестранното инвестиране. Докторантката се придържа както към разбирания на международни организации, така и към възприетата от нея роля на инвестициите във функционирането на националната икономика. Проследени са теоретичните разбирания на водещите икономически направления, като е оценено влиянието на международната икономика върху движението на капитали. На практика докторантката очертава теоретичния преход от традиционното разбиране на сравнителните предимства – характерни за класическата икономическа теория - към конкурентните предимства на съвременната международна среда. Особено важно е представянето на регионалните модели, разработени на основата на пространствената интерпретация на стопанските процеси. Избраните от докторантката теоретични постановки определят основния методологичен подход в дисертационния труд – конструирането на система от инвестиционни показатели и критерии за оценка на

въздействието на преките чуждестранни инвестиции върху регионалното развитие.

Втората глава предлага задълбочен историко-географски анализ на ПЧИ в България като за времева периодизация са приети смените в характера на общественно-икономическата система на държавата. Първоначално Калинка Димитрова Милкова прави оценка на чуждестранните инвестиции в България след освобождението, като определя основните сравнителни предимства на страната – ниски цени на суровини и работна сила, като подчертава и връзката с външнополитическите отношения на страната. Следващият етап е свързан със следвоенното развитие на страната в условията на липса на пазарна среда и изграждането на обекти в рамките на Съвета за икономическа взаимопомощ. В този период отсъстват чуждестранни инвестиции и въпреки либерализацията на законовата база в началото на 80-те години не се наблюдава съществен интерес от външни инвеститори. Третият етап – след 1990 г., докторантката подробно разглежда преките чуждестранни инвестиции от позицията на създадената нормативна база, динамиката им през годините, както и промените в отрасловата насоченост на инвестиционния процес. Като цяло тази част от дисертационния труд демонстрира изследователските възможности на Калинка Димитрова Милкова и сложният географски аспект на чуждестранното инвестиране в България.

Третата глава съдържа самостоятелно изследване на докторантката, което търси отговор на въпросите за географската насоченост и поведението на териториалните единици вследствие на потока от ПЧИ. Анализът е осъществен в рамките на съществуващата национална статистическа база данни за областната структура на инвестициите. Разработена е типология на административните области според изчисленият индекс на инвестиционен потенциал, които са представени в подробни географски схеми и са предложени инвестиционни модели и регионални сценарии за възможните промени

в отрасловата структура на анализирани териториални единици. Разработените оценки и възможните сценарии са предпоставка докторантката да предложи прилагането на регионални маркетингови политики, които за развият инвестиционните предимства на изследваните области.

Основните насоки и резултати на изследването са систематизирани в заключението, което дава отговор на подставените в отделните глави въпроси и откроява възможните насоки на работа в проучваната област.

Използваната научна литература отразява добросъвестно изследванията на българските автори и водещи изследователи от други държави в областта на преките чуждестранни инвестиции, както и оценки за факторите, които влияят върху този процес.

Оценка на получените научни и научно-приложни резултати и приноси

Дисертационният труд на Калинка Димитрова Милкова е разработен задълбочено и в него могат да се открият следните научни постижения.

Систематизиране на основни теоретични постановки, показващи етапите на трансформация на функционирането на капитала и насочването му към други държави и сфери на приложение. По такъв начин пространствената организация на общественото производство става функция на ефективен инвестиционен процес, променящ съществено географията на производство и възникващите впоследствие урбанизационни структури.

Проследяването чуждестранното инвестиране след Освобождението показва пътя на интегрирането на националната икономика в европейската, което е и фактор за индустриализация на страната и модернизирание на обществените отношения. Следвоенния период, свързан с промяната в обществената система лишава страната

от финансов ресурс и създадените икономически структури, макар и обвързани с пазар нямат необходимата международна конкурентоспособност. Подробният анализ на преките чуждестранни инвестиции в условията на прехода дават ясна представа за сложния и противоречив процес на привличане на инвеститори в страната и ограничения потенциал те да бъдат фактор за модернизиране на националната икономика.

Съществено научно постижение в дисертационния труд са разработените от докторантката показатели за инвестиционния потенциал на административните области и оригиналните инвестиционни модели и сценарии за регионално развитие. Авторката предполага и значителна роля на използване на регионалния маркетинг в процеса на привличане на преки чуждестранни инвестиции като фактор за регионалното развитие.

Общата ми оценка е, че представените резултати от направеното изследване в дисертационния труд могат да се характеризират като обогатяване на съществуващи знания и приложение на научни постижения. Разработената методика за оценка е авторско научно постижение. Изведените научни резултати и изводи съответстват на формулираните научни и научно-приложни приноси.

Оценка на автореферата и публикациите

Авторефератът е с обем от 33 страници. Той дава обобщена представа за основните цели задачи и методи на изследването. Подробно са представени резултатите и най-съществени графични компоненти на анализа. Съдържа справката за научните приноси и списъка на публикациите.

Посочените в автореферата публикации на Калинка Димитрова Милкова представят съществени части от дисертационния труд в годишника на СУ „Св. Климент Охридски“ и доклад на научен форуми. Те правят тезите на авторката достойни на обществеността в

България и чужбина. Публикациите съдържат основни резултати от изследователската работа на докторантката.

Критични бележки и препоръки

Към представеният дисертационен труд могат да се отправят и критични бележки, които имат по-скоро характера на насоки и препоръки за бъдещите изследвания на Калинка Димитрова Милкова.

Първата бележка е свързана с оценките на теоретичните подходи и териториалните модели. Разгледаните виждания отразяват процесите на териториална организация до средата на миналия век. Промяната в съвременната пространствена организация на общественото производство са обусловени от продължаващия процес на разделяне на производствата и новите парадигми в международната търговия. В тези условия новият фактор на насочване на инвестиции са глобалните вериги от доставчици, които променят съществено географията на производството и търговията.

Вторият аспект на критичните бележки е свързан с обективните ограничения, произтичаща от наличната информация. В дисертацията авторката е представила интересна териториална структура на инвестиционния процес и произтичащите от това изводи. В същото време обаче административните структури, към които са отправени очакванията на докторантката за бъдеща политика нямат необходимия капацитет и правна рамка и не могат да осъществяват регионална политика. Дори представените данни по райони за планиране, конструирани като изискване от членството на страната в ЕС показват съвсем различно регионално състояние на инвестиционния процес, сравнено с резултатите от направеното изследване.

Ето защо представените в дисертационния труд модели дават основание да препоръчам в бъдещите разработки на Калинка Димитрова Милкова да се развият виждания за ефективна регионална

структура, която за позволи осъществяването на регионални въздействия със значим социално-икономически ефект.

Заклучение

Постигнатите резултати в дисертационния труд „Географски анализ на преките чуждестранни инвестиции в България в контекста на регионалното развитие“ ми дават основание да приема, че той е самостоятелно научно изследване със значими научни и научно-приложни приноси, и отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и вътрешните правила на СУ „Св. Климент Охридски“. Това ми дава основание да предложа на уважаемите членове на научното жури да присъдят на Калинка Димитрова Милкова образователната и научна степен “доктор” по научната специалност „Икономическа и социална география“.

1.02.2016 г.
гр. София

Рецензент:
/Проф. д-р Емил Панушев/